

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра економіки та фінансів

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни

**«Дослідження трансформації фінансової системи»
обов'язкових компонент освітньої програми другого
(магістрського) рівня вищої освіти 072 - «Фінанси, банківська
справа та страхування» (Фінансова безпека та фінансові
розслідування)**

**за темою - Тема 2. Міжнародні валютно-фінансові системи та
регіональні угруповання**

**Харків
2018**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 20 вересня № 9

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 19 вересня № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 20 вересня № 8

Розглянуто на засіданні кафедри економіки та фінансів факультету № 6
ХНУВС, протокол від 10 вересня № 14

Розробник: професор кафедри економіки та фінансів факультету №6
Харківського національного університету внутрішніх справ, д.е.н., професор
Садиков М.А.

Рецензенти:

- 1) Доцент кафедрименеджменту Харківського інституту фінансів КНТЕУ, к.е.н.
доцент В.В. Лисенко;
- 2) Професор кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2
ХНУВС, д.е.н., професор Т.Ф. Ларіна

План

- 1. Міжнародні валютні відносини**
- 2. Валютний ринок та його види**
- 3. Національна валютна система**
- 4. Світова валютна система**
- 5. Валютний ринок та його види**

Рекомендована література:

Основна

1. Бауман З. Глобализация: последствия для человека и общества / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2004. – 188 с.
2. Бойцун Н.Є., Стукало Н.В. Міжнародні фінанси: Навчальний посібник. К.: Професіонал, 2005. – 336 с.
3. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: Підручник. – К.: Знання – Прес, 2006. – 494 с.
4. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений: Учебник / науч. ред. д-р экон. наук, проф. В.В. Круглов. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 432 с.
5. Петрашко Л.П. Валютні операції: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.
6. Рогач О.І., Філіпченко А.С., Шемет Т.С. Міжнародні фінанси. – К.: Либідь, 2003. – 784 с.
7. Рязанова Н.С. Міжнародні фінанси: Навч.-метод. посібник для самоств. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2001. – 119 с.
8. Шемет Т.С. Міжнародні фінанси: Підручник / За заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торгово.-екон. ун-т, 2000. – 336 с.
9. Федякина Л.Н. Международные финансы. – СПб.: Питер, 2005. – 560 с.
10. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економічних вчень – К., 2002.

Додаткова література

11. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін.; Керівник авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
12. Кидуэлл Д.С., Петерсон Р.Л., Блекуэлл Д.У. Финансовые институты, рынки и деньги: Пер. с англ. – СПб: Издательство «Питер». 2000.
13. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси в питаннях та відповідях: навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 294 с.
14. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Л.Н. Красавиной. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 608 с.
15. Мировая экономика: Учебник / Под ред. проф. А.С. Булатова. – М.: Юристъ, 2000. – 734 с. – (Серия «Homo faber»).

16. Роджер Лерой Миллер, Девид Д. Ван-Хуз. Современные деньги и банковское дело: Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
17. Стиглиц Дж.Ю. Глобализация: тревожные тенденции. – М., 2003.
18. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. проф. Д.Г. Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2001. – 538 с.
19. Титаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2000. – 160 с.
20. Тьюлз Р., Бредли Э., Тьюлз Т. Фондовый рынок: Пер. с англ. – 6-е изд. М.: ИНФРА-М, 2000. – 648 с.
21. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Практикум. : навч.-практ. Посібник К. : Професіонал, 2009. - 336 с.
22. Липов В.В. Макроекономіка : конспект лекцій. Кіровоград : КіпЮІ ХНУВС, 2008. –138с.
23. Гетманець О.П. Міжнародне приватне право : підручник. Х. : НВФ "ЕКОГРАФ", 2011. - 184

Текст лекції

1. Міжнародні валютні відносини

Поняття "валютні відносини" та "світова валютна система"

Як відомо, кожна країна має свою грошову одиницю (валюту). При міжнародних розрахунках по світогосподарському товарообігу та кредиту, прямих зарубіжних інвестиціях та інших міжнародних зв'язках виникає необхідність обміну грошей однієї країни на гроші іншої країни. На цьому ґрунті виникають валютні відносини як сукупність грошових відносин, що опосередковують платіжно-розрахункові операції між агентами (суб'єктами) світового господарства. Учасниками цих відносин є банки, девізні відділи великих підприємств та їх маклери.

Валютні відносини — це невід'ємний елемент сучасних ринкових зв'язків, а відтак вони регулюються такими чинниками як максимізація прибутку і конкуренція (попит і пропозиція). Тому для аналізу валютних ринків застосована теорія ринкового попиту і пропозиції, що ґрунтується на законах конкуренції. У сфері прямих валютних інвестицій існують монополія і

олігополія.

2.1. Національна та світова валютні системи.

Валюта і гроші часом уявляються як поняття ідентичні, хоча термін "гроші" частіше використовують всередині країни, а термін "валюта" — за її межами.

При вживанні поняття грошей питання про їх "національність" практично не виникає, але в міжнародних транзакціях національна належність валюти відіграє визначальну роль.

Термінологічна різниця між грошима і валютою є і в багатьох мовах. Наприклад, money і currency — в англійській, geld і valjuta (wahrung) — у німецькій. Щодо російського слова "деньги", то його можна вважати "приємною" спадщиною татаро-монгольського іра. Український термін "гривня" походить ще з Київської Русі; термін "валюта", що має сьогодні міжнародне поширення, прийшов із Франції.

Випуск грошей тісно пов'язаний з національним суверенітетом і символізує владу держави, що виражається в її здатності примусити своїх громадян приймати видруковані державою гроші. Але держава не може нав'язувати свої гроші за межами своїх кордонів. Тому використання національних грошей у міжнародних розрахунках передбачає домовленість сторін і пов'язане з необхідністю обміну валют.

Перетворюючись у валюту, гроші беруть на себе додаткову функцію — стають товаром, продаються і купуються, мають ціну в грошових одиницях іншої країни. Звідси випливає, що валюта як грошовий товар повинна мати не тільки внутрішнє, а й міжнародне визнання. У світовому співтоваристві має бути довіра до валюти того чи іншого учасника міжнародних зв'язків, тобто переконаність у тому, що її можна обміняти на інші валюти. На практиці валюти вільно перетинають кордони і повертаються назад.

По суті, тут криється сутність здатності національних платіжних засобів бути обмінними на іноземні гроші, властивість, що гарантується, як правило, центральним банком країни походження грошей.

З одного боку, якщо залишатися в рамках внутрішніх проблем, то виявляється, що операції з валютою становлять складову грошово-кредитної сфери, активно впливаючи на стан державного бюджету й економічного зростання.

З іншого, оскільки ізольованих національних економік не існує, а національні господарства пов'язані між собою ланцюгом взаємних зобов'язань, то в цьому аспекті валютні відносини постають перед нами як ключова форма міжнародних економічних зв'язків. Товарообіг і рух факторів виробництва, науково-технічне і гуманітарне співробітництво, культурний обмін і туризм обслуговуються через валютні операції.

Найбільш простим визначенням валюти є визнання такою банкнот, чеків, монет іноземних держав, тоді як вітчизняні гроші можуть стати валютою на зовнішніх ринках.

Історія грошей наповнена парадоксами. З'явившись на світ у вигляді посередника в товарному обміні, еквівалента, що протистоїть усьому товарному світові, гроші з плином часу самі перетворюються у товар, одержуючи власну ціну.

Отже, валюта в широкому розумінні цього поняття означає грошову одиницю будь-якої країни (долар, фунт стерлінгів, євро тощо).

Поняття валюта використовується в таких значеннях:

- національна валюта — грошова одиниця певної країни або той чи інший її тип (золота, срібна, паперова);
- іноземна валюта — грошові знаки іноземних держав, кредитні та платіжні засоби, які виражені в іноземних грошових одиницях і використовуються в міжнародних розрахунках;
- міжнародна (регіональна) валюта — міжнародна або регіональна грошова розрахункова одиниця, засіб платежу: СПЗ (спеціальні права запозичення), ЕКЮ, євро.

Різні форми світогосподарських зв'язків — торгівля товарами та послугами, виробниче та науково-технічне співробітництво, міграція робочої сили та розвиток світового туризму, рух позичкового капіталу та інвестицій формують міжнародний попит і відповідні пропозиції відносно тієї чи іншої національної валюти.

Міжнародні валютні відносини — це сукупність валютно-грошових і розрахунково-кредитних зв'язків у світогосподарській сфері, які виникають у процесі взаємного обміну результатами діяльності національних господарств.

Міжнародні валютні відносини складаються і розвиваються на основі експорту товарів, капіталів, робочої сили та новітньої технології, спільного підприємництва. Основною цільовою функцією цих відносин, зрештою, є забезпечення необхідних умов для процесу відтворення у рамках світового господарства та обслуговування світогосподарських зв'язків. Сам процес міжнародних валютних розрахунків належить до сфери розподілу та обміну, але разом з тим тісно пов'язаний з процесом відтворення у сфері матеріального виробництва. Причому між процесом відтворення і валютними відносинами спостерігається як прямий, так і зворотний зв'язок. Адже, з одного боку, розвиток процесу відтворення є об'єктивною основою валютних відносин, оскільки породжує експорт капіталу, міжнародний обмін товарами та послугами, передачу технології і т. ін. та відповідно визначає весь комплекс валютних відносин, пов'язаних з міжнародним оборотом останніх. З іншого боку, хоча валютна сфера вторинна щодо сфери матеріального виробництва, вона не лише пасивно відбиває хід виробничих процесів, а й активно на них впливає.

Отже, міжнародні валютні відносини — одна з головних складових міжнародних економічних відносин. Найважливішим елементом міжнародних валютних відносин є валютна система. Розрізняють національну та світову валютні системи. Остання розвивається на регіональному та глобально-світовому рівнях. У свою чергу регіональні, світові та національні валютні

системи активно взаємодіють, утворюючи єдину цілісну систему міжнародних валютних відносин.

Функціональні особливості валютних відносин втілюються в конкретно-історичних валютних системах, які є формою правової та інституціональної організації валютних відносин.

Валютні відносини тісно пов'язані з внутрішніми грошовими відносинами. Тому еволюція міжнародних валютних відносин у специфічному вигляді повторює, як ми побачимо нижче, розвиток внутрішнього грошового обігу країн. Разом з тим валютні відносини не виключають національного характеру грошового механізму окремих країн. У процесі поглиблення міжнародного поділу праці та розвитку економічних зв'язків відбувається інтеграція систем національних грошових відносин та світових валютних відносин і функціональні відмінності між ними практично нівелюються.

Історично першими виникли національні валютні системи, які були закріплені національним законодавством з урахуванням норм міжнародного права. Національна валютна система є складовою грошової системи країни, хоча й відносно самостійною, оскільки виходить за національні рамки. Її особливості визначаються ступенем розвитку і станом економіки та зовнішньоекономічних зв'язків країни.

2.3. Національна валютна система

Національна валютна система — це форма організації економічних відносин країни, за допомогою яких здійснюються міжнародні розрахунки, утворюються та використовуються валютні кошти держави. Основні елементи національної валютної системи визначаються національним законодавством.

Її структурними елементами є:

- національна валюта — грошова одиниця держави;
- валютний паритет як основа валютного курсу;
- режим курсу національної валюти;
- організація валютного ринку;
- національні органи, що обслуговують та регулюють валютні відносини країни;
- умови обміну національної валюти на золото та інші валюти — конвертованість валюти.

Національна валютна система є органічною частиною системи грошових відносин окремих держав, її функціонування регулюється національним законодавством кожної країни. На основі такого законодавства встановлюється механізм взаємодії національних і світових грошей, спосіб їх конвертованості, рейтинг та регулювання валютних курсів, формування та використання міжнародної ліквідності, золотовалютного запасу, кредитних ресурсів та ін. До складу національних валютних систем входять відповідні інфраструктурні ланки — банківські та кредитно-фінансові установи, біржі, спеціальні органи валютного контролю, інші державні та приватні інститути.

2.4. Світова валютна система

Світова валютна система — це форма організації міжнародних валютних (грошових) відносин, що історично склалася і закріплена міждержавною домовленістю. Це сукупність способів, інструментів і міждержавних органів, за допомогою яких здійснюється взаємний платіжно-розрахунковий оборот у рамках світового господарства.

Світова валютна система містить низку конструктивних елементів: світовий грошовий товар, валютний курс, валютні ринки та міжнародні валютно-фінансові організації.

Світовий грошовий товар є носієм міжнародних валютно-грошових відносин і приймається кожною країною як еквівалент вивезеного з неї багатства. Історично першим міжнародним грошовим товаром було золото, пізніше в міжнародних розрахунках стали використовувати кредитні гроші (векселі, банкноти, чеки та депозити). У 70-х роках з'являються спеціальні міжнародні та регіональні платіжні одиниці — СПЗ, ЕКЮ та євро.

Сукупність усіх платіжних інструментів, які можуть бути використані в міжнародних розрахунках, називають міжнародною ліквідністю. Це золото, вільно-оборотні валютні запаси держав та міжнародні гроші.

Другим елементом світової валютної системи є валютний курс. Це мінова вартість національних грошей однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн. Є фіксовані (тверді) та плаваючі (гнучкі) валютні курси. В основі фіксованого валютного курсу лежить монетний паритет (ваговий вміст золота в національних грошових одиницях), плаваючі валютні курси не пов'язані з монетними паритетами, а визначаються шляхом зіставлення паритетів купівельної сили валют, тобто оцінки в національних грошах вартості однойменного "кошика" товарів.

Третім елементом світової валютної системи є валютні ринки. Першим таким ринком був ринок золота як грошового товару, де золото спочатку продавалось за ринковими цінами, згодом — на основі офіційної ціни, закріпленої міжнародним договором. Офіційна ціна золота за одну тройську унцію (31,1035 встановила в 1837—1934 рр. — 20,67 дол. США, 1934—1968 рр. — 35, у 1968 р. вона була підвищена до 38 дол. США. Остання офіційна ціна золота становила 42,22 дол. США. Цей ринок діяв до серпня 1971 р., коли офіційну ціну золота було скасовано. Нині ціна на золото складається під впливом попиту і пропозиції, а ринок золота функціонує як звичайний товарний ринок.

Розширення кредитних відносин призвело до необхідності формування власне валютних ринків, які функціонують на основі розгалуженої системи банківських взаємозв'язків провідних країн з розвинутою ринковою економікою та міжнародних і регіональних валютно-фінансових установ. У функціях продавця та покупця іноземної валюти, з одного боку, та органів, які здійснюють розрахунки із закордонними контрагентами, з іншого — банки та інші валютно-фінансові установи у своїй сукупності утворюють міжнародний валютний ринок. Поряд з ним функціонує євровалютний ринок, який виник на

основі транс-націоналізації спеціальних рахунків приватних банків провідних країн світу.

Четвертий елемент світової валютної системи — міжнародні валютно-фінансові організації: Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), який разом зі своїми філіями — Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК), Міжнародною асоціацією розвитку (МАР), Багатостороннім агентством з гарантій інвестицій (БАТІ) та Міжнародним центром із врегулювання інвестиційних суперечок (МЦВІС) — утворює групу Світового банку, Банк міжнародних розрахунків у Базелі, регіональні банки розвитку та ін.

Світова валютна система базується на функціональних формах світових грошей. Світовими називаються гроші, які обслуговують міжнародні економічні, політичні та культурні відносини, а грошова операція, завдяки якій у певній країні можна придбати платіжні засоби, що є дійсними і можуть бути використані за кордоном, є вже валютною операцією.

Еволюція функціональних форм світових грошей повторює з певним відставанням шлях розвитку національних грошей — від золотих до кредитних грошей. Підтвердженням цього є той факт, що в умовах, коли золото виконувало всі функції грошей, грошова і валютна системи — національна і світова — були тотожні, з тією лише різницею, що монети, виходячи на світовий ринок, "скидали", за висловом К. Маркса, "національні мундири" і приймалися до оплати на вагу. Іншим прикладом дії названої закономірності є базування світової валютної системи в ХХ ст. на одній або кількох валютах провідних країн світу.

Головне завдання світової валютної системи полягає: в ефективному опосередкуванні платежів за експорт та імпорт товарів, капіталу, послуг та інших видів міждержавної господарської діяльності; створенні сприятливих умов для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці; забезпеченні безперебійного функціонування економічної системи вільного підприємництва. Через світову валютну систему здійснюється переливання економічних ресурсів з однієї країни в іншу або блокується цей процес, розширюється чи звужується ступінь національної самостійності країни, а також переміщуються економічні труднощі (інфляція, безробіття) з одних країн до інших.

Отже, світова валютна система є однією з головних рушійних сил, які можуть або сприяти розширенню міжнародних економічних відносин, або навпаки, — обмежувати їх інтенсивність. Тому розвиток міжнародних економічних відносин значною мірою залежить від характеру світової валютної системи і дієвості функціонування її інститутів.

Суть підприємницької діяльності у валютній сфері полягає в торгівлі іноземною валютою, котра являє собою угоду купівлі-продажу однієї валюти на іншу або на національну валюту за заздалегідь встановленою (договірною) ціною (валютному курсу). Торгівля валютою викликана необхідністю

здійснювати різного роду платежі, тобто перекази грошей з однієї країни в іншу, пов'язані зі світогосподарською діяльністю.

Метою торгівлі валютою (в рамках власне підприємницької діяльності, насамперед, банків), є отримання прибутку. Промислові і торгівельні підприємства торгують своїми, на якийсь відрізок часу вільними, ліквідними коштами переважно з метою уникнення можливих втрат через коливання курсів. Державні девізні (валютні) банки купують і продають валюти, як правило, з метою збереження курсу власної національної валюти в рамках позначеного граничного віхилення. Для інвестора вибір валюти вкладення ґрунтується на трьох основних критеріях:

— безпека в політичному та регламентаційному розумінні: чи можливо буде отримати вклад назад?

— безпека в фінансовому розумінні: чи не втратить інвестований капітал на момент відшкодування частину своєї міжнародної торгівельної спроможності?

— дохідність: реальна відсоткова ставка розрахована, як різниця між відсотковою ставкою і нормою інфляції.

Отже, місце валютних відносин в системі світогосподарських зв'язків визначається тим, що вони опосередковують відносини світової торгівлі і міжнародного кредиту, інтернаціональний рух капіталів, впливаючи, з одного боку, на ці відносини, а з іншого, — знаходячись під їх впливом. Якщо говорити про кінцеві причини процесів, що відбуваються у валютній сфері (насамперед, рух валютних курсів), то вони визначаються процесами, що відбуваються в сфері виробництва, розвиваються під впливом змін співвідношення економічних сил між окремими країнами або групами країн.

Конкретною формою організації валютних відносин є світова валютна система (СВС). Вона являє собою сукупність способів, інструментів та органів (інститутів), за допомогою яких здійснюються грошові розрахунки в рамках світового господарства, СВС включи до себе: світові гроші (колективні валютні одиниці), систему пристосування окремих валют однієї до одної (валютні курси), валютні ринки, міждержавні регіональні та наддержавні органи, що

займаються регулюванням валютно-фінансових зв'язків і відносин.

Виникнення валютних відносин як світової системи зумовлене процесами інтернаціоналізації та інтеграції. Ця система створювалась і видозмінювалась як елемент та інструмент економічної інтеграції.

Водночас у валютній сфері найбільш відчутним є вплив, у тому числі і негативний, загальних економічних процесів світового господарства, що, природно, породжує прагнення національних органів регулювання захистити економіку від несприятливих впливів. Тому проблема співвідношення національного і інтернаціонального у валютній політиці країни є однією з ключових. Тим більше, що світогосподарські зв'язки і відносини опосередковуються національними інструментами регулювання економічного і правового порядку. Незалежність національної економічної політики уявляється все менше і менше сполучною з посиленням економічної та валютно-фінансової взаємозалежності. Це — з одного боку. З іншого — "зовнішній примус" стає найчастіше неприйнятним для країни.

2.5 Валютний ринок та його види

Обмін (торгівля) валютами відбувається на валютному ринку (ВР). Валютний ринок — це ринок, на якому зіштовхуються попит та пропозиція іноземних валют, що оцінюються в національній валюті. Цей ринок є:

- 1) нематеріальний;
- 2) не має конкретного місця знаходження;
- 3) є міжбанківським ринком (банківські депозити);
- 4) завдяки процесу телекомунікації та інформатики є глобальним, тобто розгорнутим в масштабі всього світу.

Сучасний валютний ринок являє собою суму телефонних і телетайпних контактів між учасниками торгівлі іноземною валютою. Термінал комп'ютера показує поточні котировки курсів усіх основних валют з датою здійснення операцій. Знайшовши необхідний курс, банк-покупець по телефону укладає угоду. Звичайно угода укладається за усною домовленістю. При необхідності документи, що підтверджують угоду, відсилаються пізніше.

На валютному ринку вирішальним чинником є швидкість отримання необхідної інформації, оскільки курси змінюються протягом лічених секунд. За допомогою супутникового та моніторного зв'язку, що охоплює весь світ, відбувається обмін інформацією між банками-учасниками цієї системи про валютні курси, обсяги своєї пропозиції валюти, умови купівлі-продажу, платіжний баланс провідних країн тощо.

За характером операцій валютний ринок поділяється на строковий та ринок "спот". "Спот" — це валютні операції з негайною поставкою. Вони становлять до 90% валютних операцій. Це операції за курсом (спотовий валютний курс), зафіксованим в момент їх укладання. Строкові валютні угоди (форвардні, ф'ючерсні) — це угоди, за яких домовляються про поставки обумовленої суми іноземної валюти після закінчення угоди за курсом, заздалегідь зафіксованим в момент її укладання. Форвардні операції використовуються для страхування валютного ризику зарубіжних капіталовкладень. Ці операції банки укладають лише з фірмами, що мають гарну репутацію, головним чином з ТНВ.

В залежності від обсягу, характеру валютних операцій та кількості використовуваних валют розрізняють такі види ринків:

- світові (Лондон, Нью-Йорк, Франкфурт-на-Майні, Париж, Цюрих, Токіо, Сянган, Сінгапур, Бахрейн);
- регіональні (місцеві).

В міжнародній валютній термінології розрізняють:

- валютні ринки: продаж і купівля валюти в країні її походження;
- євроринок: операції по закупівлі і продажу валюти поза країною її походження.

Наприклад, якщо банк у Франції бере кредит в доларах у США, то це — операція на Міжнародному валютному ринку, а якщо кредит в доларах США — у банку в Лондоні або в Гамбургу (ФРН), то контракт укладається на ринку євровалют. Євродолар або німецька євромарка — це однойменні валюти на рахунках банків, котрі знаходяться не в США і ФРН, тобто не "на батьківщині" цих валют, а в інших країнах. Отже, долар в пасиві банку Франції є євродола-

ром, німецька марка в пасиві банку Великобританії — євромарка. Банки, які проводять ці операції, є євробанками в тій частині своєї діяльності в іноземній валюті, котру вони проводять на своїй території. На євrorинку відбувається швидке переміщення грошей з однієї країни в іншу в залежності від величини відсоткової ставки та співвідношення валютних курсів.

Євrorинки набули розмірів світового масштабу. Вони охоплюють всі великі міжнародні банки, фінансові центри всього світу і всі конвертовані валюти. Оскільки євrorинки — це ринки, на котрих здійснюються операції по кредитах і позиках, виражених у валютах, що відрізняються від валют країн знаходження банків, які виконують ці операції, то останні ухиляються від валютного регулювання і від податкового законодавства даної країни. Ухилення від регламентації і спонукає в значній мірі великі міжнародні банки всебічно сприяти розвитку євrorинків.

З моменту появи євrorинків в кінці 50-х років, вони стали предметом наукових суперечок. Одні вважають, що євrorинки породили надлишки коштів міжнародної ліквідності і тим самим розповсюдження інфляції, що вони відповідальні за кризу заборгованості слабо розвинутих країн на початку 80-х років і т. ін. Інші — відзначають позитивну роль євrorинків у розвитку світової економіки і підвищенні степені свободи при проведенні національної валютно-фінансової політики. Ці дві точки зору, по суті, відображають зміст процесів фінансової інтеграції за законами ринку, котрий може мати і має, поряд з позитивним впливом на світогосподарські процеси, негативні і саморуйнуючі наслідки, якщо цей ринок не буде знаходитись під певним міжнародним контролем.

Особливе місце займає ринок євродоларів. Його утворення викликане тим, що в ході розвитку світової системи склались особливі обставини формування пропозиції та попиту на долар поза США. Початок ринку євродоларів було покладено доларами СРСР, вкладеними в 50-ті роки в Євробанк — філію Держбанку СРСР і в Британський Московський народний банк. Євробанк розміщував ці доларові суми у французьких та британських банках. Отже,

своїм походженням і назвою євродолари зобов'язані доларам Євробанку. У формуванні ринку євродоларів беруть участь доходи від торгівлі наркотиками, котра ведеться в основному в американських доларах, нафтодолари, ліквідні кошти ТНК, гроші мафіозних груп різних країн тощо. З 1959 по 1971 р., а потім у 80-ті роки, платіжний баланс США з ряду причин мав від'ємне сальдо, а платіжний баланс європейських країн та Японії — позитивне сальдо, внаслідок чого кількість доларів, що знаходились в руках іноземців, стрімко зростала, розширюючи ринок євродоларів. Неабияким чинником розширення ринку євродоларів є роль долара як провідної резервної валюти, котра "так само добра, як і золото".

Виникнувши з потреб зовнішньої торгівлі, валютні ринки нині розвиваються в значній мірі незалежно від міжнародної торгівлі. Обсяг операцій на них не співставний з обсягом світового обміну товарами та послугами. В міру інтеграції західної економіки відмінялись обмеження зарубіжних інвестицій, внаслідок чого зростав обсяг валютних операцій, пов'язаних з міжнародним рухом капіталів, переведенням їх з однієї валюти в іншу. В 1989 р. щоденний обсяг операцій на валютних ринках становив 500 млрд. дол., а річний обсяг світової торгівлі — 20 млрд. дол., тобто сумарний обсяг валютних операцій за тиждень перевищував річний обсяг світового експорту товарів.